

20

70

* Назва пов'язана з роботою, підготовленою
Збігневом Гостомским для Вроцлавського
Симпозіуму 1970-го року.

**Починається у Вроцлаві.*
Все, що варто знати про
Художній Симпозіум'70**

Довідник “Починається у Вроцлаві” - це один з елементів навчального набору, який підготовлено у зв'язку з 50-річницею Художнього Симпозіуму, який відбувся у Вроцлаві в 1970 році. Він був створений з метою популяризації цього унікального заходу та розповсюдження ідей, розроблених в 1970-ті роки серед широкої аудиторії.

З цього приводу кільканадцять вроцлавських організацій, установ, незалежних митців і неформальних ініціатив об'єднали сили, створюючи робочу групу, яка створила програму святкування на цілий рік - виставки, лекції, прогулянки, пікніки, просвітницька діяльність та інші заходи. Підвалиною до просвітницьких подій є власне мапа, а також довідник та сценарій діяльності до самостійного виконання.

Довідник містить найважливішу інформацію про Симпозіум. Ми сподіваємося, що скориставшись з нього, ви відкриєте для себе унікальність події, яка відбулася у Вроцлаві в 1970 році. Нам залежить на популяризації знань на тему сучасного мистецтва, а також на створенні можливостей, аби кожен міг познайомитися з Вроцлавом та його історією з іншої його сторони - з перспективи утворених під час Симпозіуму проєктів. У цьому довіднику представлено короткий календар, прізвища митців, контекст організації заходу, а також причини того, чому більшість проєктів так і не дочекалась втілення в нашому місті.

Зміст

А	Симпозіум означає зустріч ст. 4
Б	Нові тенденції в мистецтві у світі та у Вроцлаві ст. 6
В	Повоєнний Вроцлав-архітектурні та символічні потреби ст. 7
Г	Мистецтво на службі нової ідеології ст. 8
Ґ	Принцип створення робіт - співпраця з промисловими підприємствами ст. 8
Д	Причини поразки Симпозіуму ст. 10
Е	Симпозіум - що залишилося після від нього? ст. 11
Є	Ключові слова ст. 11

Календар подій

2 листопада 1969 – встановлення регламенту та програмних положень Художнього Симпозіуму 1970 року, опрацьованих Радою Товариства Прихильників Вроцлава.

19 грудня 1969 – зустрічі з запрошеними критиками та теоретиками мистецтва і архітектури, створення списків художників, які беруть участь в симпозіумі.

6–8 лютого 1970 – перше засідання симпозіуму, обговорення положень проєкту, ознайомлення творців з містом та вибір місця розташування проєктів.

26 лютого – 1 березня 1970 – перша з дев'яти кількденних виставок (запланована на 9 травня) відбулася в галереї “Мона Ліза”, де були представлені роботи художників, запрошених до участі у Симпозіумі.

17–18 березня 1970 – наступна зустріч симпозіальна, відкриття в Музеї архітектури виставки, на якій представлено 57 проєктів, дискусії про виставлені роботи, зустрічі організаторів Симпозіуму з критиками та художниками (виставка тривала до 30 березня).

27 березня 1970 – зустріч організаторів симпозіуму з представниками вроцлавських та нижньосілезьких виробничих заводів, які, ознайомившись з проєктами, взяли на себе зобов'язання впровадити їх у життя в рамках так званих соціальних дій.

9 травня 1970 – головний день святкування 25-ї річниці Повернених Територій, (одноразовий демонстраційний проєкт Генрика Стажевського “Необмежена вертикальна композиція. 9 потоків кольору в небі”).

30 квітня 1972 - скликання Осередка Документації Мистецтва у Вроцлаві, який став першим етапом реалізації програми Центру Творчих Досліджень.

20 жовтня 1972 – перше відкриття незавершеної версії проєкту Єжи Береса «Живий пам'ятник», «Арена» (знята в 1983 році).

30 травня 1973 - закриття Осередка Документації Мистецтва у Вроцлаві.

5 грудня 2008 – реконструкція концепції Стажевського перед Палацом Культури та Науки, проведена Музеєм сучасного мистецтва та мерією Варшави під час боротьби Варшави за звання культурної столиці Європи.

26 квітня 2010 – друга реалізація концепції Береса, створена з нагоди 40-ї річниці Вроцлавського симпозіуму 1970 року.

1 квітня 2011 – хеленінг малювання крони дерева Береса зеленим кольором, що став щорічною традицією, якої дотримуються дотепер.

8 вересня 2011 – урочисте відкриття інсталяції “Місцезнаходження стільця”, здійсненої за проєктом з використанням оригінального ескізу Тадеуша Кантора, на початку Європейського конгресу культури у Вроцлаві.

2017 – відкриття інсталяції Барбари Козловської “Тривимірна інтерпретація структурної поезії Станіслава Друндзя Самотність”, яка була частиною програми образотворчих мистецтв Європейської столиці культури Вроцлав 2016.

2020 – спеціальна програма, підготовлена з нагоди 50-ї річниці Художнього Симпозіуму Вроцлава 1970 року, створена та впроваджена мистецькою спільнотою Вроцлава (установами, організаціями та незалежними ініціативами), яка працює як робоча група від 19 липня 2019 року.

2

3

Симпозіум означає зустріч

Художній симпозіум у Вроцлаві у 1970 році був організований з нагоди 25-ї річниці закінчення Другої світової війни, яка змінила кордони Польщі. Однією зі змін стало включення на заході так званих **Повернених Земель**. За рішенням тодішньої влади Польської Народної Республіки, Вроцлав (як найбільше місто у цьому регіоні), став центром ювілейних урочистостей. Симпозіум став місцем зустрічі **митців** (тобто тих, хто створює витвори мистецтва), **критиків** (тобто тих, хто оцінює витвори мистецтва) та **теоретиків мистецтва** (тобто тих, хто створює науку про мистецтво). Метою їх зустрічей була дискусія про те, як мистецтво може функціонувати в просторі міста, яку роль воно може відігравати, хто повинен бути реципієнтом мистецтва та яку роль відіграє концепція (ідея) в художньому творі. Крім того їх цікавила тема **концептуального мистецтва** (концептуалізму), яке найбільше уваги зосереджує не на зовнішньому втіленні витвору, а на ідеї, що стоїть за ним. У результаті зустрічі художників, критиків та теоретиків мистецтва були опрацьовані **ідеї** та навіть готові **проекти дій** (акцій) та **робіт** (інсталяції), які повинні були з'явитись у громадському просторі, тобто спільних частинах міста Вроцлав. Витвори мистецтва мали зробити спустошені житлові квартали, які інтенсивно відбудовувалися, цікавим і привабливим місцем для життя. Польська влада того часу, включаючи Вроцлав, вважала, що мистецтво може бути **інструментом ідеології** та політики. Таким чином мистецтво може сприяти зміні переконань людей.

Симпозіум був ініційований чинним донині **Товариством Прихильників Вроцлава**, що разом зі своїми партнерами - **Асоціацією польських архітекторів (SARP)**, **Асоціацією польських художників (ZPAR)**, **Музеєм архітектури** та нині неіснуючою **галереєю під Моною Лізою** отримали згоду та підтримку на організацію заходу від правлячої тоді в Польщі **Польської Народної Робітничої Партії (PZPR)**.

Проведення Симпозіуму передбачало кілька етапів, які мав завершити монтаж готових робіт у просторі міста. Він розпочався зі створення Організаційного комітету, що складався з **12 критиків та мистецтвознавців**, які обрали та запросили до участі у заході **39 художників** з усієї Польщі. Ця кількість остаточно зросла до **50-55 осіб**.

У рамках симпозіуму були організовані зустрічі художників, критиків і теоретиків мистецтва, на яких обговорювалися програма, місця реалізації робіт і масштаб заходу. У березні в музеї архітектури відкрилася виставка, на якій було представлено 57 проектів і концепцій художників. У наступні дні організатори обговорювали можливості їх реалізації. З лютого по кінець квітня в галереї під Моною Лізою проходили короткі виставки, в ході яких обговорювалися проекти, представлені художниками. Крім того, під час зустрічей соціолог Владислав Мисяк проводив дослідження щодо свідомості та вагомості заходу для мешканців Вроцлава. Кінцевим етапом симпозіуму (єдиним невиконаним або, точніше кажучи, виконаним у невеликому ступні) мало стати виконання та розміщення в окремих місцях проектів художників. Фінал запланований на 9 травня 1970 року, тобто на **День Перемоги** на честь закінчення Другої світової війни і найважливіший момент ювілейних урочистостей, пов'язаних з 25-річчям Повернених Територій.

4

На жаль, тільки дві ідеї, заплановані на Симпозіумі, вдалося реалізувати як було задумано: **“Вертикальна композиція безмежна. 9 кольорових потоків у небі”** Генріха Стажевського та **живий пам'ятник під назвою “Арена”** Єжи Березя. Перший проект був одноразовою та тимчасовою ініціативою, а другий був виконаний студентами Вроцлавського політехнічного університету в 1972 році з ініціативи Товариства Прихильників Вроцлава. Концепції, що виникли в 1970-х роках, не померли в свідомості місцевого художнього середовища. Через 40 років після симпозіуму була реконструйована інсталяція Березя, яка на початку 80-х років була прибрана зі свого місця.

У 2011 році за проектом Тадеуша Кантора біля вроцлавського Сучасного Театру була виконана інсталяція **“Місцезнаходження стільця”**. З 2017 року в Поповицькому парку можна милуватися інсталяцією за проектом Барбара Козловської-**“Тривимірній інтерпретація структурної поезії Станіслава Друждза «Самотність»”**. Художній Симпозіум, що відбувся у Вроцлаві в 1970 році був дуже важливою подією для розвитку мистецтва в Польщі, він також вплинув на мислення архітекторів і містобудівників в питаннях щодо можливості планування і створення простору в місті за допомогою інсталяцій або тимчасових ініціатив. Завдяки симпозіуму була поширена ідея концептуального мистецтва, і сама подія стала важливим символом нових тенденцій та ідей у польському сучасному мистецтві.

Художній симпозіум 1970-го року у Вроцлаві - митці та творці:

Богуслав Балицкий, Анджей Бартинські, Єжи Бересь, Мар'ян Богуш, Володимир Боровські, Йосип Бурлевич, Ян Хвалчик, Кшиштоф Коріолан, Збігнев Длибак, Єжи Федорович, Михайло Діамент, Ян Добковські, Тадеуш Добош, Зигфрид Дуджик, Станіслав Фійалковські, Генріх Гала, Ванда Голковска, Збігнев Гостомські, Оскар Хансен, Владислав Хашьор, Конрад Яродзкі, Здзіслав Юркевич, Тадеуш Кантор, Гжегор Ковальські, Барбара Козловска, Ярослав Козловські, Едвард Красінські, Наталія Лях-Ляхович, Анджей Ляхович, Анджей Лободзіанські, Збігнев Макаревич, Адам Марчинські, Анджей Матушевські, Альфонс Мазуркевич, Марія Михаловска, Ігор Нойбауер, Ернест Немчик, Євген Нига, Роман Нига, Єжи Олкевіч, Януш Орбітовські, Людмила Попель, Єжи Росоловіч, Каєтан Сосновські, Здзіслав Станек, Генріх Стажевські, Адам Стика, Анна Шпаковска-Куйавска, Богуміла Вінярска, Ришард Вінярські, Анастаси Б. Вісьневські, Анджей Войцеховські, Єжи „Jurgy” Зелінські, Кристин Зелінські, Ян Земські.

Порахуйте митців, які брали участь в симпозіумі: кого було більше - жінок чи чоловіків? Як ви думаєте, чому так вийшло?

Зверніть увагу на імена і підрахуйте, яка з перших букв зустрічається найчастіше, а яка з'являється найрідше.

5

Мистецтво на службі нової ідеології

З огляду на тематику Симпозіуму в організацію заходу були запрошені як офіційні установи, так і художні організації. Рішення про організацію такого заходу було пов'язане між іншим з намірами місцевої влади підкреслювати унікальність та будувати престиж цього регіону.

Товариство Прихильників Вроцлава, Спілка Польських Художників, Асоціації Польських Архітекторів SARP, Музей Архітектури та Галерея під Моною Ліза, Воеводський Комітет Польської Об'єднаної Робітничої Партії, Народна Рада міста Вроцлава, Обласна Рада Профспілок

•
Які установи або організації, на твою думку, можуть виявитися корисними при організації таких заходів?

Організатори Симпозіуму сподівалися, що це буде приводом для зустрічі різних авторів і творчих поглядів, та сприятиме виникненню “видатних” творів мистецтва, які будуть гармонійно вписуватися в міський пейзаж. Влада розраховувала на грандіозний успіх проекту, який повинен був підкреслювати “польськість” Вроцлава,

показати, що це сучасне місто, що підноситься з руїн залишених війною, росте не тільки в економічному плані, але і культурному. Виконання та встановлення художніх робіт в громадському просторі повинно було вплинути на свідомість жителів своєю символікою, оживити місцевий патріотизм. Передбачалося, що пам'ятники та їх підбадьорливий сенс дозволять жителям **західних земель** збудувати неповторне почуття приналежності до цього місця. Регламент запропонованого владою Симпозіуму поставили під сумнів митці, які вказували на відсутність ефемерних дій або занадто короткий час для виконання проєктів. Міські чиновники не змогли запевнити художників, що їхні концепції, безкоштовно переказані в подарунок місту, будуть втілені в життя. Зіткнувшись з багатьма неясностями та невизначеністю, кожен художник підготував пропозиції відповідно до своїх власних інтерпретацій і вимог, а проєкти, представлені на Симпозіумі, були дуже різноманітними.

Принцип створення робіт - співпраця з промисловими підприємствами

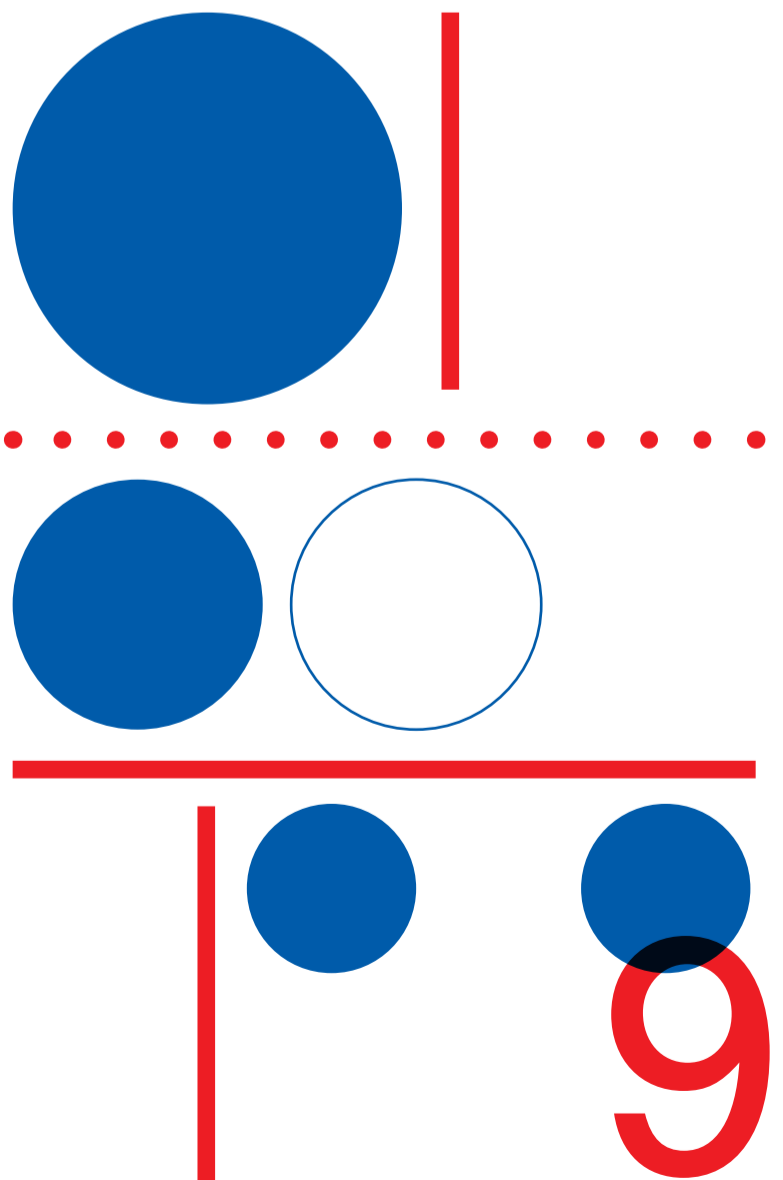
За чотири роки до Симпозіуму в Ельблонзі відбулися **I Бієнале Тривимірних форм**, в ході яких блискуче спрацював принцип співпраці між **художниками та місцевими промисловими підприємствами**. Місто стало полем для художніх експериментів. Цей вид співпраці став натхненням

для Вроцлавської події. Переговори з представниками міських і регіональних установ почалися відразу після березневих сесій Симпозіуму. Підприємства зобов'язалися реалізувати 16 (з 57) творчих проєктів. Передбачалося, що 9 травня, в День Перемоги, відбудеться урочиста передача робіт Вроцлаву. Однак короткий час на виконання робіт та інші організаційні проблеми ускладнили виконання плану, а по-друге, енергія, що утворилася навколо Симпозіуму, повністю вичерпалася.

Промислові підприємства, які взяли участь у Симпозіумі:

Pafawag (державна фабрика вагонів), Hutmen Вроцлав, локомотиворемонтний завод ZNTK у Вроцлаві, завод сільськогосподарських машин PILMET, міське комунальне підприємство у Вроцлаві, WSK вроцлавська фабрика комунікаційного устаткування, Фірма Mostostal, вроцлавський завод механічного обладнання FUM, Madro Вроцлав (сервісне обслуговування дорожньо-будівельної техніки), Jelcz, локомотиворемонтний завод ZNTK в Олесниці, фабрика фаянсу у Вроцлаві, завод кераміки в Болеславці, завод промислового скла в Єленій Гурі, скляний завод у Вальбжиху, скляний Завод в Щитні біля Поляниці-Здруй, а також польська народна армія.

•
Чи Вам знайомі ці підприємства? Які з них все ще існують? Які з них були перейменовані?

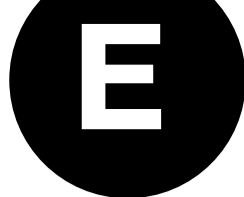
Причини поразки Симпозіуму

Переважає більшість проєктів мало бути втілено в життя, хоча вже на етапі окремих зустрічей багато організаційних вимог змінено. Після завершення Симпозіуму чимало оригінальних проєктів було знищено, інші були потрапили в приватні руки або до різних установ. Виконання робіт ускладнював також короткий термін реалізації - згідно з першою домовленістю роботи мали бути готові між березнем і травнем 1970 року, що було завданням практично неможливим до виконання. В кінці кінців, після зауважень художників і критиків, термін був продовжений до кінця 1970 року. Натомість невдовзі виявилось, що термін затягнувся на невизначений час. З часом роботи художників стали сприйматися головним чином як **“витвори неможливого мистецтва”**. Водночас, концептуальні роботи, фізичне втілення яких мало менше значення ніж концепція, становили лиш невеликий відсоток представлених ідей. Серед представлених концепцій були дорогі пропозиції, для виконання яких потрібні були дорогі технічні рішення.

Ентузіазм і енергія, створені навколо симпозіуму, швидко вичерпалися. Художники, які перебували в різних містах Польщі, скаржилися на ускладнене спілкування з представниками промислових підприємств, які без участі творців на місці, але, перш за все, **без адміністративної підтримки** мало що могли зробити. Здавалося, що після завершення святкування, уряду було вигідно ігнорувати цю справу – частина проєктів не містилась в записаних в регламенті вимогах щодо їх реалізації та встановлення у Вроцлаві. З міста зникали установи та особистості, які створювали ідейний дух Симпозіуму. Ще в 1970 році було зачинено галерею під Моною Лізою, три роки після цього - Центр художньої документації, єдиний матеріальний слід Симпозіуму. В той самий час Єжи Людвінські, один з головних творців і організаторів Симпозіуму, позбавлений можливості працевлаштування, змушений був виїхати з Вроцлава.

Таким чином, з одного боку, Симпозіум закінчився невдачею - жителі Вроцлава не мали можливості познайомитися з незвичайними ідеями художників. З іншого боку - успіхом, оскільки нова концепція випередила свій час, була зафіксована в процесі розвитку мистецтва та залишилася у спогадах. Сьогодні ми за допомогою мапи та довідника прагнемо надати цьому заходу відсутній елемент - можливість презентації проєктів митців. Сподіваємося, що діяльність групи **«Симпозіум 1970/2020»**, неформальної та громадської ініціативи, дозволять заново познайомитися з Симпозіумом.

10

Симпозіум - що залишилося після від нього?

Після Симпозіуму залишилося небагато, якщо за міру прийняти кількість здійснених проєктів. Більшість унікальних витворів мистецтва не було реалізовано, а внаслідок цього не виникла нова **тривимірна урбаністична** структура Вроцлава. Крім згаданих раніше концепцій Стажевського, Березя, Козловської і Кантора в громадському просторі Вроцлава ми не знайдемо слідів Симпозіуму. Інші проєкти не були використані. Сьогодні ми можемо повернутися до них, аби дозволити їм з'явитися в нашому місті або розглянути їх як натхнення для подальшої діяльності. Хоча з плином часу питання, які підняли художники - учасники Симпозіуму, як і раніше актуальні: одноманітність архітектури, відсутність мистецтва в публічному просторі та відсутність нетрадиційного підходу в його плануванні та використанні.

Цінним доробком, що залишився після Симпозіуму є результати досліджень, які проводив **Владислав Мисяк**. Захід став приводом для аналізу ставлення митців до проблем сучасного міста та думок мешканців щодо “творчого втручання” в структурі міста. Дослідження проводилося серед гостей виставки проєктів Симпозіуму, що відкрилася **17 березня 1970 року** в Музеї архітектури. Згідно з їхніми висловлюваннями місту необхідна була реконструкція та нова символіка. Вони позитивно оцінили різноманітність проєктів, що розглядалася ними як прояв демократії. Натомість художники вважали, що найважливішим є те, що їх витвори були адресовані всім жителям міста, а не тільки поціновувачам мистецтва. Тим самим соціологічні дослідження показали, що під час симпозіуму був створений принцип діяльності, суть якої полягала в поєднанні уявлення художників з досвідом місцевих жителів. Ми віримо, що цей принцип, як і раніше, варто втілювати в життя.

Для істориків, культурологів або соціологів Симпозіум далі представляє цікавий матеріал для досліджень. Тим більше що публікацій, що аналізують і популяризують цю тему, як і раніше не вистачає. Врешті решт, сама концепція співпраці багатьох суб'єктів - міської влади, підприємців, розробників, дослідників і жителів є цінним прикладом діяльності у Вроцлаві й натхненням для розвитку подальших ініціатив, що виникли завдяки міжгалузевій співпраці.

Джерела – заохочуємо Вас дізнатися більше про Вроцлавський Художній Симпозіум 1970 року.

Луїза Надер, Симпозіум Вроцлав 1970 р.: “простір неможливого” <https://www.asp.wroc.pl/dyskurs/Dyskurs3/LuizaNader.pdf>.

“Вроцлавський Художній Симпозіум 1970-го року”. за редакцією Данути Дзедзіці і Збігнева Макаревіча, Вроцлав, 1983.

Владислав Мисяк “Міська символіка в свідомості митців та мешканців. Вроцлавський Художній Симпозіум 1970-го року” [неопублікований текст].

Едвард Саліньські “Вроцлавський Художній Симпозіум 1970-го року”, Торунь, 1974. [неопублікована магістерська дипломна робота написана під керівництвом Януша Богуцького].

Ключові слова – радимо ознайомитись з термінами, що з'являються в контексті Вроцлавського Симпозіуму 1970-го року:

- ефемерне мистецтво
- процесуальне мистецтво
- неможливе мистецтво
- концептуалізм
- авангардизм
- неоавангардизм
- урбаністика
- бієнале

11

20

підготували: Кшиштоф Білашка, Анна Беліз, Магдалена Крейс, Анна Круковська, Наталія Ромашкан, Малгожата Жежиха-Мисьліви, Йоанна Височаньська, Марія Земба

Концепція освітніх матеріалів, до яких відноситься довідник „Починається у Вроцлаві” про Художній Симпозіум в 1970 р., була створена завдяки старанням комітету з питань освіти робочої групи «Симпозіум 70/20», до складу якої входять незалежні педагоги та педагогині, а також аніматори та аніматорки, пов'язані з Фондацією Гарні Історії та Сучасним Музеєм Вроцлава.

Публікація була створена з нагоди святкування 50-ої річниці Художнього Симпозіуму 1970 р. у Вроцлаві в рамках наступних проєктів:

“Симпозіум 70/20 Програма освітніх заходів навколо 50-ої річниці Вроцлавського Симпозіуму, який відбувся в 1970 р.”

“Місто, мистецтво, люди! Симпозіум 70/20 роки по тому”

за реалізацію яких відповідають:
Сучасний Музей Вроцлава
Стрегомська площа 2а
53-681 Вроцлав
www.muzeumwspolczesne.pl

Фондація «Гарні історії»
вул. Довга 33
58-100 Свідниця
www.ladnehistorie.pl

Графічний дизайн і склад: threeedotstype.com
переклад та редакція: Баянова Софія

Організатори:

ładne i historie

MWW (Сучасний Музей Вроцлава)
Фондація «Гарні історії»

Підтримка:

Співфінансовано з коштів Міністра Культури та Національної Спадщини, які походять з фонду сприяння культурі

Співфінансовано з коштів Вроцлавського Муніципалітету.

70